

MARCO FERRERI

"EL COCHECITO"

(HET WAGENTJE)

Spanje, 1960.

Productie: Films 59.

Regie: Marco Ferreri.

Scenario: Ferreri en Azcona.

Camera: J.J. Baena. Muziek:

M.A. Arbo.

Vertolking: José Ibert, Pedro

Porcel, J.L. Lopez Vazquez

Originele titel: *El cochecito*.

Het Wagentje is de tweede film van Ferreri (geboren in 1928). De film is in 1960 in Spanje opgenomen, en is evenals zijn debuut *El pisito* (De kleine woning, 1959), gekenmerkt door zwarte humor en maatschappijkritiek.

Het Wagentje kreeg de Prijs van de kritiek tijdens het festival van Venetië 1960, en de prijs van l'humor noire in Parijs 1960. In Nederland zijn de volgende films van Ferreri in roulatie: *L'harem* 1967, *Dillinger is dood* 1968, *Het zaad van de mens* 1969, *De audiëntie* 1972, *La grande bouffe* 1973, *Touche pas la femme blanche* 1974, *Chiedo asilo* 1979, *Tales of ordinary madness* 1981.

Het Wagentje kwam in 1962 in de Nederlandse bioscopen. De Nederlandse pers schreef in verschillende toonaarden, die in wezen gelijkkluidend waren, over een verrassend debuut met een goed en integer gegeven, dat niet altijd goed uitgewerkt is. Sommige episodes worden lang gerekt, de milieu's zijn niet levensecht, de film heeft een weinig coherente stijl, die niet tragisch en niet komisch is, en de psychologie wringt, de hoofdpersoon blijft een karikaatuur; het morbide einde is niet aanvaardbaar door de infantiele bravigheid van de hoofdpersoon.

Deze opmerkingen lijken me onjuist, maar voordat ik verder ga, zal ik de korte inhoud schetsen: De bejaarde Don Anselmo vergezelt zijn invalide vriend Luca bij een tocht naar het kerkhof. Luca heeft zojuist een wagentje gekregen, waarmee hij samen met andere invaliden uitstapjes kan maken. Don Anselmo is in deze groep een buitenstaander. Hij zou graag ook een wagentje willen hebben. Zijnzoon wil het benodigde geld echter niet geven. Diverse pogingen om het bedrag bijeen te krijgen mislukken. Don Anselmo ziet tenslotte als enige oplossing om de gehele familie te vergifigen en het geld te stelen. Buiten de stad wordt hij aangehouden en gearresteerd.

ZWARTE KOMEDIE

Opvallend is dat *Het Wagentje* de sfeer heeft van een zorgeloze komedie. De introductie bestaat uit vrolijke muziek van blazers en banjo, waarbij men Don Anselmo met bloemen door het straatbeeld ziet lopen. Met een forse opmaat begint de handeling. De bloemen blijken voor een kerkhof bestemd te zijn. Zo zijn er meer traditionele komedie-elementen: Eén van de invaliden bespeelt een kwelende viool, zoals een muzikale clown; de vergiftiging van de familie is slapstick-achtig; een grote fles met buitenformaat doodshoofd wordt in de soep gekieperd, waar de keukenmeid, druk met iets anders bezig, bij staat. Don Anselmo snuffert met krokedilletranen, veroorzaakt door oogdruppels, door het huis, naar de geldkist van zijn zoon. Het slot van de film bevat een uit-smijter (Don Anselmo vraagt de politieagent of hij in de gevangenis zijn wagentje mag houden) en het klassieke wegwandelen in de verte (vgl. Chaplin in *The Tramp*).

Het andere opvallende stijlkenmerk is de invloed van het neo-realisme. Er zijn geen studio-opnamen, er is getracht een natuurlijk straatbeeld te scheppen met figuranten die willekeurig door het beeld lopen, er zijn geen camera-trucs. De camera observeert vanuit ooghoogte zo objectief mogelijk de gebeurtenissen. De shots zijn statisch en hebben grote dieptescherpte. De personages lopen het beeld in, en lopen naar achtergrond of voorgrond zonder dat de camera beweegt. Er is zoveel mogelijk afgezien van filmische middelen. In de hele film zit slechts één (langdurige) close-up, die dan ook grote indruk maakt.

Het is een close-up van Don Anselmo als hij de lijken van zijn verwanten het huis uit ziet dragen. Zijn gezicht drukt verdriet en door koppigheid nauw bedwongen wroeging uit.

MAATSCHAPPIJKRITIEK

De acteur José Isbert ziet kans Don Anselmo uit te beelden in al zijn wisselende facetten: In het begin is hij een knorrige oude man, die zich thuis verveelt, en die opfleurt zodra hij bij vrienden is. Tijdens het uitstapje met de groep invaliden is hij een energieke en beminnelijke oude man, die echter eenzaam achtergelaten wordt. Omdat hij nog kan lopen is hij sociaal-invalid. Dit is voor zijn omgeving geen reden om hem een wagentje te geven, voor hen telt slechts fysieke invaliditeit. "U heeft wielrennersbenen" zegt de dokter. Onder invloed van de gladde commercie is het wagentje voor Don Anselmo een idee-fixe geworden, hij gedraagt zich thuis als een verwend kind. Hij wordt een karikatuur van de gemanipuleerde consument, die alles over heeft om zijn kunstmatig opgeklopte kooplust te bevredigen. Tijdens de close-up is dit karikatuur even een mens met gevoelens, een grote acteerprestatie. Bij zijn arrestatie op een onwezenlijk leeg platteland is hij weer karikatuur; hij vraagt slechts om het wagentje, zijn vrienden waar het allemaal om begonnen was, zijn niet belangrijk meer.

De wereld van *Het Wagentje* bestaat uit een maatschappij die beheerst wordt door geld. In het klein burgerlijk milieu van de familie van Don Anselmo denkt men aan niets anders, met name de ambitieuze schoonzoon en de op de erfjuwelen beluste kleindochter.

De grimmige ondertoon bewaart de film voor sentimentaliteit. De invaliden worden op een natuurlijke wijze getoond, als zeer normale mensen, hartelijk en hatelijk. Dit soort films zijn zeldzaam. De invaliden zijn onderdeel van een verdorven maatschappij. De scherpe kritiek op deze maatschappij wordt verpakt in een goed opgebouwde comedie. Dit soort films zijn nog zeldzamer.